

**КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА
АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ»**

7 ЛИСТОПАДА 2018 РІК

Кременець – 2018

<u>Годун Дарія Віталіївна</u> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЕТНОПЕДАГОГІКИ.....	130
<u>Дудка Марина Євгенівна</u> ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ М.МОНТЕССОРІ В УКРАЇНІ.....	134
<u>Китай Ольга Богданівна</u> ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР.....	137
<u>Містерман Світлана Степанівна</u> СИСТЕМА ЗАХОДІВ ПО ФОРМУВАННЮ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПОВАГИ ДО ДОРΟΣЛИХ.....	141
<u>Молявчик Лілія Сергіївна</u> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РОДИННО-ПОБУТОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	143
<u>Орищенко Дарина Володимирівна</u> , <u>Кубицький Сергій Олегович</u> СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ.....	147
<u>Пічка Соломія Василівна</u> ХАРАКТЕРНІ РИСИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	151
<u>Стахів Наталія Михайлівна</u> МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ ПОНЯТЬ ТА УЯВЛЕНЬ ПРО РОСЛИНИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	154
<u>Стронська Євгенія Франківна</u> ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	157

5. ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ЗАСОБАМИ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

<u>Балагуда Тетяна Іванівна</u> СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	162
<u>Бойко Олександра Олександрівна</u> ВПЛИВ ІДЕЙ МАРІЇ МОНТЕССОРІ НА СУЧАСНУ ОСВІТУ ТА ВИХОВАННЯ.....	164
<u>Кабан Людмила Василівна</u> РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	166
<u>Руденко Ларнса Анатоліївна</u> ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРНОГО СЛОВА.....	168
<u>Хомич Тетяна Федорівна</u> ДИДАКТИЧНІ ІГРИ З ПРЕДМЕТАМИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СЕНСОРНИХ ЕТАЛОНІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ.....	173
<u>Чорна Любов Богданівна</u> МОВЛЕННЄВЕ ЗРОСТАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ДОПОМОГОЮ АВТОРСЬКОЇ ПОЕЗІЇ – ОДИН ІЗ АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ.....	177

6. ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ВСІХ РІВНЯХ ОСВІТИ

<u>Лаговська Світлана Василівна</u> ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	184
<u>Стрельбіська Олена Онуфрїївна</u> ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ ПОНЯТЬ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	191

ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРНОГО СЛОВА

Обґрунтовані психолого-педагогічні основи та роль естетичного розвитку особистості дітей молодшого шкільного віку; охарактеризовані етапи методики естетичного виховання учнів початкових класів засобами літературного твору на уроках позакласного читання; запропоновані завдання для кожного з них. Родзинкою запропонованої методики є вкраплення основних літературознавчих понять у доступний для молодших школярів жанр казки.

Ключові слова: естетичний розвиток, молодші школярі, позакласне читання, літературний твір, художнє слово, емоційно-почуттєва сфера, методика естетичного виховання

Постановка та актуальність проблеми. Перед новою українською школою постає завдання всебічного розвитку здібностей і талантів усіх дітей, формування творчої особистості, починаючи з перших років навчання. Важлива роль у цьому процесі належить естетичному вихованню школярів, яке спрямоване на розвиток емоційно-почуттєвої сфери людини, оволодіння нею певними цінностями та знаннями в галузі культури, яка може бути передана лише тою мірою, якою вона складає соціальний досвід покоління, що її передає. Одним із його компонентів є досвід емоційно-ціннісного ставлення людей до світу й один до одного [2, с. 4]. Його зміст складають як емоційні реакції на певні об'єкти, так і сформована на цьому ґрунті здатність переживати різноманітні емоції, мати уяву про їх силу, відгукуватися на емоції інших людей. Отже, відкриваючи для себе оточуючий світ, людина має працювати мозком і серцем, напружувати розум і почуття.

Зважаючи на це, дітей молодшого шкільного віку потрібно прилучати до творів мистецтва, художнього слова. Хоча література як окремий предмет у початковій школі не вивчається, але її місце в житті суспільства необхідно враховувати, визначаючи завдання уроків читання та позакласного читання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливою передумовою гармонійного розвитку особистості В. Сухомлинській називає виховання чутливості до слова та його відтінків [4, с. 508]. На його думку, слово має велику силу узагальнення і здатне передати найтонші рухи душі, оскільки відображає не лише те, що можна побачити чи почути, а й те, що можна *відчутти*. Ставлення до літератури як до мистецтва слова розвивається в людині протягом усього життя, проте Л. Виготський, В. Давидов, Л. Занков, М. Каган, В. Сухомлинський, Л. Толстой, К. Ушинський стверджують, що найважливішим для формування естетичної культури в житті людини є молодший шкільний вік. Саме в цей період зазнають важливих для інтелектуального розвитку якісних змін мислення, пам'ять і сприймання дитини, активізується розвиток мовлення.

Підхід до вивчення літератури як до засобу впливу на емоційну сферу читача досліджують українські науковці. Так, ґрунтуючись на положеннях Л. Виготського про сприймання літературного твору, О. Потєбні про слово як засіб розвитку людини та І. Франка – про слово як засіб викликати враження в душі читача, Г. Ключек обґрунтував

концепцію рецептивної поетики, засновану на ідеї про те, що кожний літературний твір як «спеціально організоване явище для вираження художніх смислів і для емоційно-смыслового впливу на читача» [1, с. 7], маючи певну систему засобів виразності, по-різному впливає на реципієнтів, залежно від їхнього розумового розвитку, емоційного досвіду, психічного стану, настрою. Зважаючи на це, цілеспрямована організація роботи над літературним твором на уроках позакласного читання сприяє як естетичному, так й інтелектуальному розвитку дитячої особистості. Дитина має *відчувати, переживати* слово, а не лише фіксувати його як зовнішню інформацію. Тільки у випадку внутрішнього відгуку художнє слово впливатиме на її почуття й емоційну сферу.

З практики відомо, що діти молодшого шкільного віку переважно не люблять читати книжки, обмежуючись лише обов'язковими для вивчення творами з підручника і надаючи перевагу медіапродукції. Важливою ланкою процесу загального і, зокрема, естетичного розвитку молодших школярів вважаємо формування потреби читання, організацію позакласного читання в початковій школі відповідно до індивідуального розвитку, інтересів, емоційного досвіду та естетичних потреб кожної дитини.

З огляду на викладене, *мета статті* полягає в обґрунтуванні психолого-педагогічних основ естетичного розвитку дітей молодшого шкільного віку і презентації авторської методики естетичного виховання учнів початкових класів засобами художнього слова.

Виклад основного матеріалу. Естетичний розвиток молодших школярів засобами художнього слова на уроках позакласного читання пропонуємо здійснювати за спеціально розробленою методикою, яка передбачає приділення особливої уваги образній мові та поезії літературного твору. Її сутність полягає в тому, що, використовуючи форму уроку позакласного читання, вчитель має спрямувати всі методи і прийоми на формування в учнів естетичного ставлення до художнього слова через усвідомлене сприймання творів, розвиток естетичних почуттів та збагачення емоційного досвіду. У результаті її впровадження, як свідчить апробація, у дітей розвивається здатність описати настрої, думки, що виникли внаслідок читання, пояснити, чому оповідання, казка чи вірш мають саме такий відгук, визначити, якими засобами автору вдалося цього досягти. Така оцінка показує, якою мірою дитина навчилася користуватися новими знаннями, вміннями і навичками для спілкування, як збагатилася її мова, і – як наслідок – з'явилися внутрішні особистісні ресурси досягнення власних емоційних станів і почуттів.

Пропонована методика передбачає кілька етапів: інформаційний, практичний, творчий та емоційно-оцінювальний. Зважаючи на обмежений обсяг статті, найбільш детально зупинимось на першому етапі, оскільки він є визначальним для наступних педагогічних дій.

Головне завдання *інформаційного етапу* – ознайомити молодших школярів на рівні уявлень з елементами поетики, опираючись на вибрані для уроків позакласного читання твори. Багато з цих понять школярам вже давно відомі, наприклад, вірш, казка, легенда. Та ці знання є фрагментарними й неугальненими. Робота за нашою методикою має усунути цей недолік, готує для подальшого повноцінного естетичного розвитку. З метою створення когнітивної бази для сприймання літератури у майбутньому передбачається первинне ознайомлення учнів початкових класів з такими поняттями: епос, казка, легенда, оповідання, повість; лірика, ліричний вірш, поема; драма, п'єса, комедія, трагедія; троп, епітет, метафора, порівняння. Більшість понять є знайомою для учнів. Інформаційний етап передбачає упорядкування цих знань і формування вмінь користуватися ними свідомо.

Епос, лірика, драма мають сприйматися як роди літератури, тобто як три її кити. Учням слід засвоїти, що *епічний твір* – це, як правило, розповідь про певні події. Слово в ньому виконує функцію повідомлення. Власне за такою ознакою поєднується в один ряд епічні жанри: казка, легенда, оповідання, повість. Усвідомлення епосу як роду літератури та його жанрів допоможе сформувати у читачів уміння відчувати слово, міркувати над його значенням, сприймати його по-іншому в різних контекстах, надавати важливості окремим деталям опису. В перспективі розвиток таких умінь має привести до вироблення навички, що

є притаманною естетично вихованій людині, а саме – розкривати свій почуттєвий та емоційний світ за допомогою вживання найточніших слів для вираження.

У *ліричному творі* завжди виражений стан того, хто говорить, його почуття, переживання, думки. Функція слова в такому творі – емотивна, тобто його емоційний настрій залежить від вживання автором ретельно підібраних слів. Її осягнення на підсвідомому рівні сприятиме виробленню вмінь *переживати* слово через його емоційне сприймання на основі асоціацій та роботи уяви, що згодом перетвориться в уміння емоційно сприймати навколишній світ, співчувати іншим людям, керувати власними почуттями та контролювати емоції. Основні жанри лірики, з якими варто ознайомити учнів початкових класів – ліричний вірш, поема.

Драматичний твір призначений для постановки на сцені. Функція слова в ньому – комунікативна і полягає у здійсненні спілкування між героями. Її усвідомлення молодшим школярам сприятиме виробленню вмінь слухати співбесідника, чути та відчувати його через слово, відповідати, міркуючи над кожним словом, емоційно інтонувати у процесі мовлення, формувати культуру спілкування, яка також є складовою естетичного виховання. Головною рисою драматичного твору (п'єси) є *діалог*. Основні жанри, які треба знати учням молодших класів щодо драми, – *комедія і трагедія*.

Виразність художньої мови літературних творів забезпечує використання *тронів* – слів або зворотів, вжитих у переносному значенні. У творах, які читають діти молодшого шкільного віку, зустрічається безліч тропів, але діти їх не усвідомлюють. Тому з метою більш глибокого проникнення у мову твору, яка впливає на емоційний розвиток дитини, у початкових класах варто ознайомити учнів з *епітетом* (слово, яке виділяє особливу властивість людини, предмета чи явища), *метафорою* (перенесення якості одного явища на інше, подібне), *порівняння* (явище зіставлення подібних предметів). Свідоме користування тропами у мовленні надасть можливості школярам говорити яскравою, барвистою, емоційно піднесеною мовою, яка є одним із показників загальної культури людини. Переживання позначених тропами образів збагатить уяву, розвиватиме фантазію, творчі здібності, емоційно-почуттєвий досвід дитини, формуючи у неї ставлення до літератури як до мистецтва слова.

Увесь цей матеріал слід розподілити в часі. Дозування інформації залежить від особливостей учнів, а також від творів, обраних для роботи на уроці позакласного читання. Для легкості сприймання, пропонуємо усі перераховані поняття надати дітям у вигляді дидактичної казки [3, с. 26].

ДИДАКТИЧНА КАЗКА

Безмежні простори славетного царства Мистецького. Живуть тут, не ворогуючи, великі князівства Барвисте, де панує князь Живопис, Співоче, де княгинею Музика, та Словесне, господинею якого є Література. Ось до останнього князівства ми й завітаємо.

1. Було у княгині Літератури троє славних діточок – мудрий син та дві красуні-доньки. Дуже любила їх мати, тому й поділила порівну усі свої землі. Сина княжого звали *Епосом*. Він був наймудрішою людиною князівства, мав величезну бібліотеку і пишався тою кількістю книг, які у ній зберігалися. Усі ці книги Епос знав напам'ять і умів добре *розповідати*. З однаковою цікавістю слухали мешканці Словесного князівства *оповідання*, невеличкі й великі, *повісті* про минуле й теперішнє життя, довгі й короткі, навіть довжелезні *романи*, які Епос оповідав кілька днів. А дівчора найбільше любила *казки та легенди*, яких княжич знав безліч. Щодня, на заході сонця, в палаці Епосовому збиралися діти, щоб почути нову казочку, загорялися дитячі оченята, а серця розкривалися назустріч казковим царівнам та хоробрим принцам, хитрим лискам та добрим білочкам, які вночі приходили до діток у снах.

2. На всю Мистецьку країну прогрімла чутка про незрівнянну красу *Лірики*, однієї із сестер Епоса. Ясноока, золотокоса, струнка, як тополя, дівчина розквітла трояндою і невдовзі мала обрати собі нареченого. У Лірику були закохані усі поети Словесного князівства, щодня вона отримувала подарунки із сусідніх Співочого та Барвистого князівств. Тисячі сміливих, гарних та шляхетних парубків просили її руки. Але Лірика усім відмовляла. Біля її палацу

завжди можна було побачити юрбу молодих людей із написаними на честь красуні-княжни *віршами* та *поемами*. Усі твори були про одне – про кохання до прекрасної дівчини, про сум за нею, про *почуття*, які охоплювали поетів під час розмови з нею, коли вона усміхалася чи була повна смутку. Найдорогоцінніші слова вишукували юнаки для своїх послань. Лірика усі їх читала, плакала й усміхалася, *співувала* їм, але так і не змогла вирішити, хто ж з цих парубків найпалкіше її кохає.

3. На допомогу сестрі прийшла *Драма*.

– Сестро, – сказала вона, – давай влаштуємо змагання для всіх, хто хоче одружитися з тобою. І зробимо це у моєму палаці – *театрі*. Сестронько, ти ж знаєш, як я обожною *сцену*, різні *вистави*, – захоплено промовила Драма.

Вона миттю побігла до братової бібліотеки, де мала свою шафу, в якій акуратно складала книги зі своїми улюбленими *п'єсами*. Знайшовши потрібну, дівчина подалася до своїх подруг. Слід сказати, що Дразу взагалі рідко бачили самотньою, вона завжди з кимось *спілкувалася*, а зі своїми подругами *Комедією* та *Трагедією* зовсім не розлучалася. Вона говорила: «Трагедія мене може засмутити, а Комедія розвеселить, і ніколи не буває нудно!» Усі троє, подруги зібралися прикрашати театр.

4. І ось змагання лицарів було оголошено. З усіх куточків Словесного князівства зібралися юнаки для участі в турнірі, переможцю якого нагородою буде рука прекрасної Лірики. Святово прикрашений театр чекав на дивовижне дійство. Хто буде переможцем? Кому красуня-княжна віддасть своє серце?

А змагання було незвичайне. Княжна наказала лицарям зібрати для неї букети, та не прості, а словесні. Тут слід пояснити, що у нашому князівстві і квіти були не такими, як ми знаємо, а це були *барвисті слова*, що росли на широкому полі *тропів*. Замість ромашок, маків та волошок мешканці Словесного князівства називали їх по-своєму: *епітети*, *порівняння*, *метафори*. Кожна словесна квітка мала свою барву і запах, і багато зусиль прийшлося докласти юнакам-поетам, щоб їхні букети сподобалися коханій дівчині. Одні з них зібрали букети з пишних, рожевих, сріблястих, білосніжних і сонячних епітетів. Гарними були ці букети, та княжна наказала прикрасити ними свій передпокій. Інші поети вирішили, що найкращі квіти для Лірики мають бути вишуканими, як коштовності, мати тонкий, як павутинка, аромат, і склали букети з порівнянь. Сподобалися княжні й ці букети, і наказала вона поставити їх у трапезній. Треті лицарі принесли *метафори*, які нагадували шум польових білинок, дощ сонячних променів, шепіт ранкового лісу, дзеркало озерної води та дзвеніли пташиними піснями. Лірика дуже зраділа таким композиціям. Вона вирішила прикрасити ними вітальню свого палацу. Та лише один юнак, якого всі знали під ім'ям Поет, прийшов на поле тропів і зібрав до купи усі квітки – й епітети, й метафори, й порівняння. Його букет вийшов схожим на саму красуню-княжну, її смагдлові очі, що сяяли, як зорі, блискучий потік золотого волосся, що медовою пелериною вкривало її плечі, корали її вуст та білу, як яблуневий цвіт, шкіру.

– Ось найкращий подарунок, – вигукнула Лірика, побачивши таку красу, – я сама віднесу цей букет до своєї світлиці! А тобі, Поете, я віддам свою руку і серце!

З того часу *Лірика і Поет* не розлучаються, а в їхніх кімнатах завжди стоять квіти з широкого поля тропів. Пригадайте їх назви.

Як бачимо, казка містить значну для дитини молодшого шкільного віку кількість інформації. Тому її опрацювання варто здійснювати по частинах, записуючи нові поняття і власні приклади у зошит з позакласного читання. Це не перевантажує урок численними визначеннями. Відзначимо, що для першокласників ретельне опрацювання цієї казки буде надто складним, але можна використати метод бесіди з метою засвоєння назв родів літератури – епосу, лірики, драми, щоб закласти у підсвідомість поняття, які будуть поширюватися й опрацьовуватися в подальшому. У другому класі учні зможуть поширити свої знання роду, знайомлячись із епічними, ліричними та драматичними жанрами, а також засвоївши загальні поняття про тропи як слова, вжиті в переносному значенні. Детальне вивчення усіх вмішених у казці понять найкраще здійснювати у третьому класі, зважаючи на

найбільший інтелектуально-емоційний досвід школярів і достатньо сформовані навички читання.

Нерозривно пов'язаний з першим етапом другий, *практичний*. Усі відомості, які учні отримують під час «інформаційної» частини уроку, мають закріплюватися на уроках позакласного читання. З цією метою слід ставити школярам завдання й питання типу: «До якого роду літератури належить цей твір?», «Чому ви вважаєте, що це епічний /ліричний, драматичний/ твір?», «Спробуйте переказати зміст твору, користуючись мовними зворотами, вжитими письменником», «Які фрази вам найбільше сподобалися?» тощо. Відповідаючи на них, дитина буде звертати увагу не лише на сюжет, а й на *мову* твору. Тобто, водночас із розвитком інтелекту формуватиметься *почуття слова*, разом з яким зростатиме естетична реакція на художнє слово.

Творчий етап передбачає виконання завдань, що сприяють розвитку творчих здібностей школярів. Їх метою є формування навичок користування діалогом, образними висловами у спілкуванні, складання власних казок, оповідань, віршиків за поданими початками, рядками, словосполученнями. Важливим завданням творчого етапу є описи образів яви, почуттів, які виникають під час сприймання героя, обставин, описуваних автором явищ. З цією метою можна використати питання і завдання типу: «Якби ти зустрівся з героєм прочитаного твору, про що б ти з ним розмовляв? Передай цю розмову діалогічно», «Доповни прочитану казку (оповідання) діалогом. Виразно прочитай його», «Інсценуйте в класі прочитану казку або її фрагмент. Чим відрізняється епічна казка від драматичної. Здійсніть постановку фрагменту драматичного твору. Як ви уявляєте вигляд, рухи, голос, інтонації реплік обраного персонажу? Продемонструйте це у «виставі», «Намалюй словами портрет головного героя (його помешкання, пейзаж, місто або село, де, як тобі здається, він перебуває)», «Знайди у творі опис природи (ліса, неба, моря, саду...). Зверни увагу на слова, за допомогою яких автор *малює*. Чи є в цьому тексті слова, які допомагають *почути* те, про що розповідається? Склади свій опис, користуючись ними», «Склади віршика про одне з явищ природи (дощик, заметіль, ранок, вечір, весна, літо, веселка). Підкресли в тексті епітети, порівняння, метафори», «Прочитай текст, незважаючи на порівняння. Що змінилося?», «Чи можемо ми відрізнити казку від оповідання по перших реченнях? Наведіть приклади».

Виконуючи такі завдання, учні початкової школи наблизяться до слова. Відкриваючи його значення, вони навчатися словесно оформляти свої думки, збагатять свою лексику, а також емоційний досвід унаслідок співпереживання подій, описаних у творах, та їх осмислення. Уміння користуватися *словом* для вираження власних думок, переживань, емоційних станів обов'язково приведе у рух чуттєву сферу дитини. Отже, слово буде виховувати естетичні почуття, естетичне ставлення до оточуючого світу.

Дієвість *емоційно-оцінювального етапу* характеризується здатністю молодших школярів описати свої думки, настрої, що виникли в результаті сприймання літературного твору, вмінням дати оцінку найцікавішим моментам, викликаним ними почуттям. Завдяки дослідженню емоційно-оцінювальних характеристик твору учнями, ми довідаємося про те, як змінилося їхнє сприймання в естетичному аспекті, збагатився їхній емоційний досвід внаслідок нового переживання слова на основі поширення знань про нього. Найяву картину естетичного ставлення дітей молодшого шкільного віку до літературного твору дадуть змогу з'ясувати завдання типу: «Як би ти вчинив на місці героя твору? Чи згоден ти з його ставленням до подій? Чому?», «Про що ти думаєш, коли читаєш пейзаж (портрет, опис, діалог тощо)? Чому в тебе виникає саме такий настрій? Якими словами автор створює його?», «Про які події з твого життя нагадують прочитані твори?», «Вибери уривок, який допоможе тобі відобразити сьогоднішній настрій? (завдання класу – відгадати настрої)», «Склади радісний (сумний, гарний, теплий, смішний, жалібний, серйозний) вірш. Які слова ти підбереш для вираження такого почуття?», «Намалюй словесну картину на тему: «Лісова казка», «Осіннє золото», «Сад за вікном», «Ранкове небо»... Використовуй вислови, які тобі сподобалися у прочитаних творах» тощо.

Усі етапи методики тісно пов'язані й забезпечують послідовність роботи над певним твором. Так, інформаційний етап плавно переходить у практичний. На основі отриманих знань, закріплених практично, виконуються творчі завдання, які допомагають учням сформулювати емоційну оцінку твору. Спочатку її рівень, природно, не буде високим, але з часом відбувається його поступове якісне зростання. Це засвідчила апробація викладеної методики в одній із львівських шкіл.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що засвоєння молодшими школярами мовних, сюжетних та композиційних прийомів поезики у майбутньому допоможе повноцінно сприймати будь-який художній твір. Діти молодшого шкільного віку підсвідомо відчують слово, а вчитель має допомогти їм зробити ці відчуття свідомими, піднести емоційне переживання слова до рівня естетичної насолоди, яка у майбутньому супроводжуватиме сприймання довкілля.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ключек Г. Д. Поетика і психологія. К. : Знання, 1990. 48 с.
2. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. М.: Педагогика, 1981. 188 с.
3. Руденко Л. А. Естетичне виховання школярів засобами художнього слова. *Початкова школа*. 1996. № 3. С. 25–28.
4. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. *Вибрані твори*. В 5-ти т. К. : Радянська школа, 1977. Т. 3. С. 283–582.